

begonnen, want het uiteindelijke doel der Rooms-Katholieke Kerk was de bekering van alle mensen onder de vaan van Rome. De verschillen tussen volkeren en rassen zou weggevaagd worden. De germaanse en slavische culturen vernietigd en daarvoor in de plaats één algehele romaanse cultuur.

Het is dan ook geen wonder dat in Noord-Europa onstreeks 1500 de renaissance baan brak, enerzijds een geestelijke, die tot uitdrukking kwam in de reformatie, anderzijds een culturele die tot uitdrukking kwam door een terugrijzen op de klassieken, de in wezen Noordse kunst en wetenschap uit het oude Griekenland. Het was de aard van de Europese mens die zich verzette tegen de met Romaanse cultuur omwoven R.K. godedienst en dat was de oorzaak dat mannen als Luther, Calvijn en Menno Simons in een betrekkelijk korte tijd de macht van het machtige Rome konden breken.

Vanzelfsprekend was de opstand van de innerlijke aard der mens in Noord-Europa groter en vollediger dan in Midden en Zuid-Europa. Het is de

volksaard geweest die in Scandinavië geen plaats meer liet voor de moederkerk. En het was ook de volksaard, die, op kleine uitzonderingen na, in Nederland de scheiding bracht tussen Katholiek en Protestant.

STAMBEWUSTZIJN en VOLKSAARD.

Bracht de reformatie een opnieuw ontplooiën van de Europese volkeren mee, we kunnen niet zeggen dat het stambewustzijn werd hersteld. Dit was ook onmogelijk geworden. Wat in 700 jaar vernietigd werd kon niet opnieuw tot leven komen en verdween als zijnde ook in strijd met de protestants-christelijke leer.

We moeten dan ook erkennen dat het stambewustzijn, zoals dit eeuwenlang tot de kunst van het Christendom aanwezig was, niet meer terug zal keren, trouwen niet meer kan terugkeren, daar ook de maatschappelijke en politieke evolutie dit niet meer toelaat.

Wat overbleef was de sterke gezinsband, die in het noorden weer hechter was dan in het zuiden, hetgeen niet enkel door de aard, doch ook door het feit van kleine en grote gezinnen tot uitdrukking kwam. Doch naast deze gezinsband voelen wij allen de band die ons bindt met ons volk, en met onze cultuur. Wij hebben een eigen aard en daarom voelen we ons beter thuis bij mensen van deze aard dan bij mensen die van een andere lichamelijke en geestelijke constitutie zijn. De tegenwoordige mens, gemuteerd en geëvolueerd als hij mag zijn is een wezen met een eigen aard en dit te ontkennen zou het ontvluchten der werkelijkheid betekenen.

In tientallen eeuwen werd de Europese mens datgene wat hij nu is. Duizenden jaren waren er voor nodig om hem een eigen aard

te geven, zoals wij die thans kennen. Vele eeuwen waren er nodig om een Friese aard, om een Engelse volksaard, een Tiroler of een Bretoen te scheppen, met al de vele facetten die deze mensen omringen. Uit de aanvankelijk cultuurloze Europeaan groeiden volksculturen zoals wij die in alle verscheidenheid kennen met taal en aard. En deze verschillen, deze levensschepingen van de enkeling en kleine groepen, van stammen en volkeren heeft men niet kapot gekregen. Op dit punt heeft de Katholieke Kerk in de middeleeuwen gefaald. De romanisering is mislukt omdat tijdig mannen als Luther, doch ook als een Rembrandt, een Vondel en een Erasmus opstonden.

HET GEZIN.

Vierhonderd jaar zijn er sedert die renaissance voortgegaan. Tot deze 20ste eeuw leek de verscheidenheid van cultuur en geaardheid der volkeren veilig en onaangetaast. De gezinsband, gebaseerd op het "eert Uwe vader en moeder" bleef bewaard en was het heilige plakje waar

men zijn toevlucht kon vinden. Was dit ouderlijk huis verdwenen, dan voelde men zich een eenzame, tot de levenspartner gevonden werd om een nieuw gezin te stichten.

Het gezin had iets eigens. Daar had de vreemdeling, in welke vorm dan ook, geen toegang. Het gezin kenmerkte zich door een innerlijke rust en wanneer die rust verbroken werd dan was het doordat de zoon of dochter uit vrijen ging, meestal niet ver uit de buurt, want indachtig aan oude spreekwoorden moest de levensgezell in komen uit het zelfde volk en milieu.

Doch groter en feller dan in de 9e eeuw de aanval op het stambewustzijn was, is thans de aanval op het familiebewustzijn. Het begon door de vermakelijkheidsindustrie, die de jeugd uit het gezinsverband rukte. Het werd gevolgd door de manie van avondcursussen en bij leren, die de gezinsband schade deed. Doch de aanval begon pas goed toen niet meer de vader of moeder het hoogste woord in huis hadden, doch een vreemde indringer, de door ons allen bemindde radio.

Was eeuwenlang de opvoeding van de jonge generatie toevertrouwd aan de ouders, de tegenwoordige tijd leert ons dat de belangrijkste opvoeder der jeugd het muziekkastje is, waardoor we de stem horen van de anroepen, gebaseerd op vier zuilen, die ieder voor zich hun best doen de jonge generatie te vangen voor hun doel.

Daar het opvoedende element van de radio nu eenmaal ontbreekt en volgens verklaringen der radiosprekers datgene gegeven moet worden wat de luisteraars verlangen, is het hek volledig van de dam en is er van culturele opvoeding en vorming geen sprake meer.

ALS ZONEN EN DOCHTEREN VAN EEN OUD FRIES EIGENERFD GESLACHT VOELEN WIJ ONS VERPLICHT DE BELANGEN VAN ONS GESLACHT TE BEHARTIGEN, DE FAMILIEBAND TE VERSTERKEN EN EN DE STUDIE OVER HET VOORGESLACHT TE BEVORDEREN.

O P V O E D E R S .

De radio, pers en film zouden, nu zij de rol der ouders bij de opvoeding voor een groot deel hebben overgenomen, zich bewust moeten zijn van de grote verantwoordelijkheid die zij dragen. Dit verantwoordelijkheidsgevoel is tot schade en schande NIET aanwezig. De culturele opvoedende taak ontbreekt nu eenmaal, daar deze instrumenten afhankelijk zijn van de portemonnaie der massa. Daarom geven zij wat de massa verlangt. Nu weten we wel wat dit is, want praktisch is er nog niets veranderd sedert de oude Romeinen het volk "brood en spelen" gaven. Met dit "brood en spelen" wordt de jonge generatie opgevoed. Daar de eigen cultuur getuigt van levensaard en levensernst, dus moeilijkheden schept om er in door te dringen en kennis van te nemen, wordt de jeugd - en daarmee de mensheid - verlustigd op het meest primitieve wat in de cultuur denkbaar is. De mens is nu eenmaal gemakzuchtig en een jeugd die zijn toekomst door oorlogsdreiging en waterstofbommen toch al niet zo ernstig neemt is helemaal gemakzuchtig. Het is niets anders dan deze gemakzucht waardoor de jeugd dol is op "top-hits", "singe" en "hot-jazz". Deze muziek en zang door primitieve dilettanten gemaakt, waarbij men zich zelfs niet ontzielt om op een primitieve manier een Schubert of Beethoven na te bootsen, is een aanfluiting voor onze gehele cultuur.

D E C U L T U U R V A N D E M A S S A M E N S .

De opvoeders in radio, pers en film dienen te bedenken dat zij in dienst van de eigen volkscultuur zouden moeten staan en niet in dienst van de primitieve cultuur die hoofdzakelijk gefabriceerd wordt in het bijna cultuurloze Amerika.

Waarom heeft Amerika goen scheppende culturele krachten? Het antwoord moeten wij in de historie zoeken. Er bestaat geen Amerikaans volk, er bestaan alleen Amerikaanse staatsburgers. De mensen die als emigranten naar Amerika gingen hebben hun eigen volksaard verloren door huwelijken met mensen van andere volksaard. Zo ontstond in Amerika de "massamens", die nu tracht ook een cultuur op te bouwen, hetgeen volgens de scheppingswetten moet mislukken.

Hier komen we tevens tot de botsing der elementen, enkeling en massa. De z.g. "massa-cultuur" heeft Amerika veroverd en is bezig Europa te veroveren. De eigen volkscultuur, de schepping

van de enkeling, heeft een harde strijd om het bestaan te voeren. Zal de enkeling, zullen de volksculturen zich kunnen handhaven of zal de cultuurloze massamens de strijd winnen?

Het is onbegrijpelijk met welke wapens tegen de eigen cultuur wordt gestreden, vooral daar we zelf de wapens aan de vijand in de hand geven.

In de eerste plaats hebben zij de op financiële voordelen beluste radio, pers en film tot hun beschikking, daar deze in dienst staan van de massa en hun voormannen meest evenveel van cultuur en kunst afweten als een minister-president van koeremelken.

In de tweede plaats hebben zij vat op de jeugd, die geen toekomst meer ziet en afgestemd is op de meest primitieve vermaakelijkheid. Ten derde brengen zij deze gedachte als een oogst van het zaad dat eeuwen geleden gestrooid werd, n.l. de gelijkheidsgedachte door het christendom gepredikt.

Ten vierde heeft de mensheid kort geleden gezien waartoe te ver doorgevoerde scheiding van volk en ras kan leiden door de jodenvervolging in Duitsland.

Ten vijfde worden door typische omstandigheden verschillende gekleurde volkeren ontheven van een westerse voogdij (ondanks dat de Fransen zich kapot vechten in Indo China met Amerikaanse hulp, die we in Indonesië een paar jaar geleden moesten ontberen). Ten zesde wordt door het verkeer en de oorlogsdreiging bewerkt dat de landen en volkeren dichter bij elkaar komen, waardoor de natuurlijke scheidingsmuren wegvallen.

D E C U L T U U R I N A M E R I K A

Op Donderdag 22 April 1954 sprak President Eisenhower tot de pers:

"Het is altijd ontmoedigend om buitenlandse vrienden kleinerend te horen zeggen, dat de Amerikaanse cultuur bestaat uit een verzameling van glimmende en handige voorwerpen. Het is onrustbarend te weten, dat men ons zo onvolwassen in de wereldpolitiek acht, dat wij bereid zouden zijn roekeloos en nodeloos een oorlog uit te lokken."

Het is voor president Eisenhower nog ontmoediger dat juist buitenlanders de Amerikaanse cultuur naar waarde kunnen schatten, hetgeen voor de Amerikaan zelf onmogelijk is. De "buitenlandse vrienden" hebben namelijk g e l i j k . Cultuur kan men niet fabriceren, cultuur komt voort uit de aard van de mens en van een volksaard kan in Amerika niet gesproken worden...

Ten zevende moeten wij in Europa de Amerikanen zien als diegene die onze cultuur moeten verdedigen tegen het communisme, terwijl juist deze Amerikanen in de onmogelijkheid verkeren om een cultuur in hun eigen land te kunnen opbouwen.....

De voorstanders van de gelijkheidsmens en wereldcultuur hebben dus de wind in de zeilen. Slechts een groter schip met zeilen kan hun die wind ontnemen.

V E R S C H I L V A N A A R D E N C U L T U U R .

Het propageren van een wereldcultuur of een eenheidsmens, waarin blank en bruin, geel en zwart moeten opgaan, is de grootst denkbare waanzin welke ooit gepropageerd is. Wanneer door vele eeuwen van Europese beschaving het verschil tussen noord en zuid, oost en west, niet genivelleerd is bij de uiterlijke kenmerken van de mens en de lichaamslengte geen eenheidsmaat geworden, is het ook onmogelijk om het geestelijke verschil te laten verdwijnen.

Hoogstens kan men streven om verschillende volkeren en rassen een wereldcultuur op te dringen, maar de gevolgen zouden ook dan rampzalig zijn. Amerika is ons tot voorbeeld wat er van terecht zou komen. De verscheidenheid van volksaard kan men niet overbruggen, want kunt U als Nederlander denken met de hersenen van een Spanjaard? Toch zijn beide nog Europeanen. Kunt U zich de tongval van een Chinees eigen maken? Kunt U zich een Mexicaans feest indenken bij een Friese boerderij? Of een Friese boer op een veemarkt in Griekenland? Kunt U zich een Groninger huisvrouw indenken in de vieze woning van een Balkan-bewoner of een harem-schone uit Saoedië Arabië als huisvrouw van een Friese veefokker?

Hoe saai zou het leven zijn zonder deze culturele eigenaardigheden. We zouden niet meer kunnen leven zonder de duizenden facetten, die het leven zo mooi maken, die ons doen bewonderen de dans van de Indische, het schildertje van Rembrandt, de muziek van Bach etc. En dit alles zou wegvallen, zoals het in Amerika weggevallen is. Daar tracht men een nieuwe cultuur te scheppen met een beetje Engels, een beetje Duits, een beetje Italiaans, wat negercultuur en wat van joodse oorsprong. Uit dit allegaartje zal dan wel iets goeds naar voren komen, denkt men, maar men vergeet, dat uit een kruising van een duitse herder, een Belgische vlinder, een pekiniese en een bulldog niets anders dan een slechte straathond kan voortkomen.....

WIJ WILLEN ONSZELF BLIJVEN.

Wij willen onze cultuur niet missen en ook niet de cultuur van andere volkeren. Zij zijn onmisbaar voor de individuele mens. De massamens, de eenheidsmens is voor ons een utopie. Gaandeweg wordt dit meer ingezien. Uit deze gedachtengang werd een Friese beweging geboren, uit deze gedachtengang werd het verzet tegen de Duitse bezetting geboren en uit deze gedachtengang komt het verzet van de Duitser tegen de Rus in Berlijn en Oost-Duitsland.

Gelukkig leeft de drang tot zelfbehoud nog. Doch deze drang moet sterker zijn. Zij zou de Amerikaanse cultuurloosheid moeten afwijzen en de Nederlandse cultuur er voor in de plaats stellen, waar dit mogelijk is, in pers en film, maar vooral bij de radio. Deze drang zou zo sterk moeten zijn dat er geen problemen om Radio Noord konden verruizen en J onkman niet behoefde zijn radio-belasting te betalen. Maar bovenal zo sterk dat we de opvoeding van de kinderen voor een deel rustig aan de radio konden overlaten, wetende dat zij daardoor zouden opgroeien tot eerlijke en eenvoudige mensen. Doch zolang men nog vier-jarige cowboy-helden laat optreden om een liedje te zingen en dan met een revolver te knallen, is het duidelijk, dat de geest van onze kinderen door de radio vergiftigd wordt.

De drang tot zelfbehoud is te zwak. We kunnen slechts trachten deze sterker te maken. En in deze strijd om het culturele zelfbehoud zijn wij als Nijdamstra-stichting een klein steentje dat bijgedragen kan worden. Op ons gebied willen we daar aan meewerken door de familieband te versterken. De familie-

band, waar we enerzijds onder verstaan de gezinsband en anderzijds de band die ons verbindt met de familieleden van nu en in het verre verleden en daarmee met ons volk.

DE FAMILIEBAND.

Zoals wij als enkeling een eigen aard hebben, omdat we anders onszelf niet zouden zijn, zo hebben we ook in elk gezin een eigen aard door het milieu wat ons eigen is en wat we overerfd van het voorgeslacht. Zo heeft ook onze sibbe, geluiterd door een bestaan van enkele eeuwen, een eigen karakter en uiteindelijk maken we deel uit van ons volk met een eigen karakter en cultuur. De band tussen gezin en volk willen we versterken, doch ook de band tussen de enkeling met het gezin en de familie.

De kerngedachte die de woorden "het versterken van de familieband" in ons vaandol deed schrijven was die van "de verdediging van enkeling en verscheidenheid, het streven voor het behoud van de eigenwaarde."

Hoe rijker nu de geschiedenis van ons voorgeslacht is, des te sterker is de culturele inhoud van ons geslacht. Hoe rijker aan cultuur, des te sterker en standvastiger zullen wij zijn in de strijd voor deze cultuur.

In de strijd tussen enkeling en massa kiezen wij partij voor de enkeling, voor het behoud van datgene wat ons eigen is, wat onze voorouders verworven hebben. Om dit erfdeel te bewaren en over te dragen aan ons nageslacht, dienen wij de FAMILIEBAND TE VERSTERKEN.

Daarom eten we niet van de eenheidsworst met het etiket "massa" en luisteren we niet naar het jammeren der gramafoons van de overzijde der oceaan. Wij willen ons zelf blijven, ondanks de donkere wolken aan de horizon hebben we daartoe nog de moed. Want het leven op aarde mag en zal niet uitgedoofd worden door een krankzinnige in Amerika of Rusland. Dat is ons rotsvaste geloof in de Hogere Macht, die deze aarde en het leven schiep. Daarom heeft het zin voor onze kleine doelstelling uit te komen. Hoe meer de mens teruggebracht wordt tot zijn eigen aard en wezen, tot zijn natuurlijke gedachtengang, des te kleiner is de kans dat de vernietigingswapens gehanteerd zullen worden.

Bergen roept! Laten we daar getuigenis afleggen dat we de woorden van onze doelstelling veretaan hebben en gezamenlijk zullen meewerken om de FAMILIEBAND TE VERSTERKEN.

LAAT ONS TROUW IN EENDRACHT WAKEN

OVER 'T KOSTBAAR GEESTLIJK GOED,

DE GEMEENSCHAP STERKER MAKEN

DIE ONS ERFDEEL HOEDEN MOET !!!

Willem Nijdamstra.

DE NALATENSCHAP VAN BOTE IDZES NIJDAM

(1658 - 1717)

vervolg van 6e jaargang, pag. 5.

Welke voorn. posten bij een getrokken sijnde bedragen deselve in t geheel en te samen veertien duisent ses hondert en twee car, gl 5 stvr. 12 penn. buiten en behalven de vordere oblien uit inventaris met Nr. 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 28, 29, 30, 31 en 33 get. ook de aangekogte landen soo deselve ten inventaris sijn aangetkent en vermogens de brieven en bescheiden daarvan sijnde. Ende daar tegen de schadelijke door genoegsmae documenten gebleken is te bestaan in eenduisent seven en seventig car.gls. 8 stvr. 10 penn. de kinderen van Frans Sibles bij Baukjen Clases geprocreeert competerende volgens scheidinge over de goederen van Nantke Baukes Teppema gemaakt in een duisent negen en seventig cargls. 5 stvr. 6 penn. de comparant Idsert Nijdam noch van moeders goederen toebehorende in de inbreng van w. Bote Idzes Nijdam volgens vertoonde scheidinge monterende en drie duisent seven hondert twee en t negentich car gls 2 penn ende in de inbreng van Hiltje Clases volgens bewijzen gebleken is te bedragen een duisent seven hondert seven en de seventig carl.gls. acht stvr. 10 penn. In summa dat de gehele schadl. staat komt uit te maken seven duisent seven hondert ses en twintig carl. glc. 4 stvr. 12 penn. Ende deselve niet de profijtl. staat vergeleken sijnde voor consteert staande echte over gewonnen deselve overwinst in twee parten gedeelt sijnde, soo komt ijder helft uit te maken drie duisent vier hondert ses en seventig car.gls. 1 stvr. 8 penn. en deselve halve overwinst gedaan wordende bij de inbreng van Bote Idzes Nijdam, soo komt desselfs staat alsoo effen uit te maken seven duisent twee hondert en dertigh Cargls. 1 stvr. 10 penn. Insgelijks bij de inbreng van Hiltje Clases gelijke overwinst wordende gevoegt soo blijkt notair dat desselfs contegent rendeert vijf duisent twee hondert en vijftien carl. gls. 10 stvr. 2 penn; gemerckt dan de goederen van Bote Idzes Nijdam in vijf staken moeten worden gedeelt en hier voren gebracht op 7230 car gls. 1 stvr. 10 penn. Soo geblijkt dat ijder vijfte part is een duisent vier hondert ses en veertig car.gls. 5 penn oversulx dan overgaande tot subdivisie en afsigaatie van een ijder sijn aandeel soo moet aangemerckt en geconsidereert worden dat Idsert Nijdam achtervolgens vorige staat heeft ontvangen de resp. goederen, levendige afkoop etc. huismanne gereedschappen, gereede gelden de getaukeerde afkoop en diverse over gebeurde effectie en eener som seven duisent acht en sestig cargls. 19 stvr. 12 penn. waar tegen aangewezen is dat hem competeerde soo wegens sijn aanpart vaders goed als restante moeders haer te samen twee duisent vijff hondert vijff en twintig car.gls. 5 stvr. 11 penn. en't selve van sijn voors. debit. gedecudeert sijnde, soo wordt bevonden dat aan de vordere condividenden sal moeten uitkeren vier duisent vijff hondert drie en veertigg car. gls. 11 stvr. 1 penn, welke ook aanneemt tot vermaninge gemelte som te voldoen met gemunt en gangbaar geld en niet met eenig Landschap Obligatie. Volgt dan ook dat de verdere condividenden Sibbeltje, Claas en Nantk van vaders en moeders goederen te samen en in't geheel moeten hebben tien duisent negen hondert negen en negentig car. gls. 11 stvr. 6 penn ende kinderen van Baukje Claeses een duisentseven ende seventig car.gls. 8 stvr. 10 penn, dus te samen twaalf duisent seven en seventig car.gls. Welke bij desen worde geassigneert op de oblien waren gedagt met nr. 1, 2, 8, 11, 12, 21, 26, 27, 32, 34, mitsgaders 't gene Jantje Meijkes heeft opgebeurt tot acht hondert vijf en sestigh car.gls. 6 stvr.

(wordt vervolgd)

oooooooooooooooo

Murkjen Douwes en het Wynia-wapen

vervolg van jaargang V, blz. 116.

Voor het Hof verschijnt de advocaat Dr. Livius Bouritius, volmacht van ENGELINA WIERSMA, gesterkt door haar man WYBRANDUS VAN DER WERFF, coopman binnen Leeuwarden, HILLEGONDA WIERSMA gesterkt met DIRK TEIJENS in de Schrans, haar man en voorschreven WYBRANDUS VAN DER WERF als gelastigde van zijn schoonbroeder MEINARDUS WIERSMA te Groningen, te samen voor 3/5 part erfgenamen en bloedverwanten van MURKJE DOUWES WYNIA, " behalven des selffs, wijl. nagelaten zoon DOMINICUS LUDOVICUS VAN ECHTEN.

Leest men het testament goed, dan is het duidelijk waarom het gaat. Dominicus was erfgenaam. Maar Dominicus stierf en vermaakte zijn bezit, dus na de dood van zijn moeder, aan alle wettige erfgenamen en daardoor voelden de Wiersma's etc. zich erfgenaam. Zeer terecht overigens, want zij waren dat ook krachtens het huwelijk tussen Abeles en Monica, vooral daar Dominicus als zoon zowel van de vader als van de moeder erfde en bij zijn dood het bezit dus aan beide zijden verdeeld moest worden. Doch nu komt het addertje: het testament van Monica Douwes, waarin zij Dominicus erfgenaam maakt op voorwaarde de NIETS te zullen geven aan de zich nu gepasseerd voelende familieleden. Echter Dominicus stierf na de dood van zijn moeder en was dus reeds bezitter van zijn moeders erfenis. Die erfenis kon hem nu niet meer worden onthouden en was hem trouwens ook niet onthouden.

De tegenpartij is GERRIT VAN DER LAAN, MEIJNE VAN DER LAAN, gesterkt met JOHANNES VAN DER LEIJ, advocaat, voor 2/5 bloedverwant van MONICA. Zij zijn de erven van Monica's zuster HYLKJE.

De uitslag is echter dat de fam. WIERSMA niet ontvankelijk wordt verklaard en veroordeeld tot betaling der kosten. De president van het Hof voert hierbij nog aan, dat, buiten het

gewone rechtsoordeel de zaak toch reeds zwak stond voor de eisende partij, daar één der eisers MEINARDUS WIERSMA, "als paap, in een pastoorskleed, zich bezig hield de paapse stoutheden te verkondigen en missen te houden". Dergelijke personen konden niet voor een toewijzing van een erfenis in aanmerking komen.

Het gehele proces is wel interessant en we hopen hier nog wel eens op terug te komen, doch thans zou dit te veel ruimte opeisen.

Met de herkomst van Monica waren we intussen geen stap verder gekomen. In de stemcohierien van 1698 komt voor plaats 5 te Bozum met enige eigenaren. Dezelfde plaats was vroeger ook reeds opgevallen door het feit dat een Nijdam mede-eigenaar was, nl. Willem Meijnerts te Bozum voor 8½ p.m. De eigenaren waren nl.: Dr. Beuckens te Leeuwarden voor 23½ p.m., de Burgemeester Fopma, nl. voor 15½ p.m. IJtie de weduwe van Sybe Sybolts 11½ p.m. Lolkjen de weduwe van Bauke Fransen, Murkjen Douwes, huisvrouw van Abelus van Echten sampt de kinderen van Hylkjen Douwes, 't samen erfgenamen van Sipkjen Sipkes voor 11½ p.m. en Willem Meijnerts voor 17½ p.m.

Nu moest onderzocht worden hoe dit bezit te Bozum verkregen was. Een niet eenvoudig onderzoek in de oud-rechterlijke archivalia van Baarderadeel leverde wel enig resultaat op, doch nog niet het verwachte, daarvoor zal in Hennaarderadeel een nieuw onderzoek moeten worden ingesteld.

Er werd gevonden in N 13, blz. 82, 5.10. 1691 een inventarisatie ten huize van Hylkjen Douwes Wynia te Weidum, die na haar eerste huwelijk met MEIJNERT JANS, voor de tweede maal gehuwd was met JOHANNES VAN DER LAAN. Uit het eerste huwelijk waren twee kinderen geboren: Attie en Jan Meijnerts. Het erfdeel van Hylkjens, dus ook van Monica's moeder Sipkjen Sipkes,

bedroeg f.500.-. Het bezit was tamelijk groot, o.a. 12 p.m. land te Oosterend door haar vader DOUWE GATZES op 3.8.1649 aangekocht, verder land te Firdgun, Hal-lum, Sybrandaburen, Pingjum en Witmarsum. Doch van 1649 zijn de proccamatieboeken van Hennaarderadeel niet meer aanwezig, waar-door we voorlopig niets naders kunnen vermelden omtrent DOUWE GATZES. Wel is in 1640 van plaats 50 te Oosterend GATZE PIETERS eigenaar.

Zoals bekend treffen we als voorlopige stamvader van de Idzega-Wynia's PIER HAN-ZES, gehuwd met WYPCK JARICHES aan. Zijn vader is ongetwijfeld een HANS PIERS ge-weest.

In het oud-rechterlijk archief van Sneek vond ik onlangs de volgende personen: W 23, 23.1.1640 JAN PIERS WYNIA, old burger hopman, die met zijn broer PIER PIERS WYNIA, absent zijnde, erfgenamen zijn van hun vader PIER PIERS WYNIA, in leven schepen van Sneek.

W 25, blz. 68, 20.12.1647. De kinderen van PIER WYNIA en REINU HEERTS, t.w. HILTIE PIERS, HEERT PIERS, ULBE PIERS en WILLEM PIERS. MARTEN HEERTS old burger luitenant werd curator over deze kinderen

Daar we hier reeds met twee verschillende PIER PIERS'en te doen hebben, lijkt het wel waarschijnlijk dat ook PIER HANZES van Idsega en indien GATZE PIETERS uit Ooster end de grootvader van MONICA DOUWES blijkt te zijn, beiden behoren tot de Sneker fa-milie. In dat geval blijkt het wapen van Monica Douwes het Sneker-Wynia-wapen te zijn.

Doch er zijn Wynia's, die het wapen, door hun familieleden gevoerd, wel eens ge-zien hebben en het moet zelfs nog aanwe-zig zijn bij een familielid. Ik ben zeer benieuwd of dit het zelfde wapen is als dat van Monica Douwes.

Een nader onderzoek zal echter nog het juiste familieverband moeten aantonen, alvorens definitief het wapen te kunnen gaan voeren.

W.Tsj.Vleer

oooooooooooo

G E L D

I N V R O E G E R E T I J D E N .

Er is een tijd geweest dat de Europese mens gelukkig was, want hij kende nog geen GELD. Hoe lang dit precies geleden is kan moeil-ijk gezegd worden, want we weten niet wanneer bv. hier in ons land de bevolking voor het eerst met een betaalmiddel heeft ken-nis gemaakt.

Talrijke muntsorten zijn er sedert dat moment in omloop geweest, doch dat doet hier thans minder ter zake. Het doel van dit stuk-je is om iets te vertellen over de waarde van het geld in een tijd, waarover veel geschreven wordt in ons blad, nl. de tijd tus-sen 1600 en 1800.

De carolusgulden, afgekort car.gls. komt wel het meest voor. We moeten deze vergelijken met onze gulden. Een carolusgulden telde 20 stuivers en elke stuiver weer 16 penningen. Een carolusgulden wordt ook wel aangeduid met p o n d. Een goudgulden telde 28 stuivers en had dus tegenover de carolusgulden een waarde van f.1.40 volgens onze begrippen.

Een dukaat vertegenwoordigde een waarde van f.5.25. Een zilveren dukaat f.3.15 en een gouden dukaat f.15.-. Een gouden Friese ryder was f.14.- waard.

Wel moeten we er rekening mee houden dat een carolus gulden in die tijden veel meer waard was dan onze tegenwoordige gulden. Wij zien dit herhaaldelijk aan de prijzen van land en veo, huisraad etc. Een koe die in 1650 25 car.gls. kostte, kwam omstreeks 1800 op 80 gulden, in 1930 op f.150.- en thans op f.800 à f.1000. Op grond hiervan kunnen we wel aannemen dat in 2000 hetzelfde soort koebeest f.2500.- gaat kosten, maar ook dat de laagste salarissen in ieder geval boven de f.100.- per week zullen liggen.

oooooooooooooooooooooooooooo

R O G G E .

De westerse wereld telt bij de rogge-productie nauwelijks mee. Vol-gens de statistiek van 1949 werd in de Sovjet-Unie 54.5% van alle rogge verbouwd. Polen komt op de tweede plaats met 14%. Daarna volgt West-Duitsland met 6.3, Oost-Duitsland met 4.2 en Tjecho-Slowakije met 3%.

oooooooooooooooooooooooooooo

U I T Z O N D E R L I J K E . N A M E N .

In 1723 woonde te Leeuwarden een Notaris Gerard RADIJS. In de zelfde tijd woonde er ook een 42 jarige vrouw, die de sierlijke naam van Christina ROESTWORM voerde. In Surhuistervveen maakte in 1710 Hendrik ROODROK deel van de bevolking uit. Op 27.5.1702 werd Frans Willem ROTTINGHJYS, geboren te Heeg, ter dood veroordeeld. Claas Hendriks RYSENBRIJ, 39 jaar, woonde op 10.5.1727 te Ureterpsterverlaat. Daniël SWEINHART treffen we in 1744 aan als korperraal in Leeuwarden.

oooooooooooooooooooooooooooo

HET ONTSTAAN VAN ONS LAND

vervolg van pag. 10.

DE SUBBOREALE TIJD.

DOOR H. MINK.

Na verloop van tijd vielen de zee-
 gaten dicht, met het gevolg dat het zeewater niet meer kon
 binnendringen. De Waddenzee werd een zoetwatermoeras, waarin
 riet en zegge welig groeiden. Hieruit is na verloop van jaren
 en nog eens jaren een laag veen ontstaan, soms wel 5 meter dik.

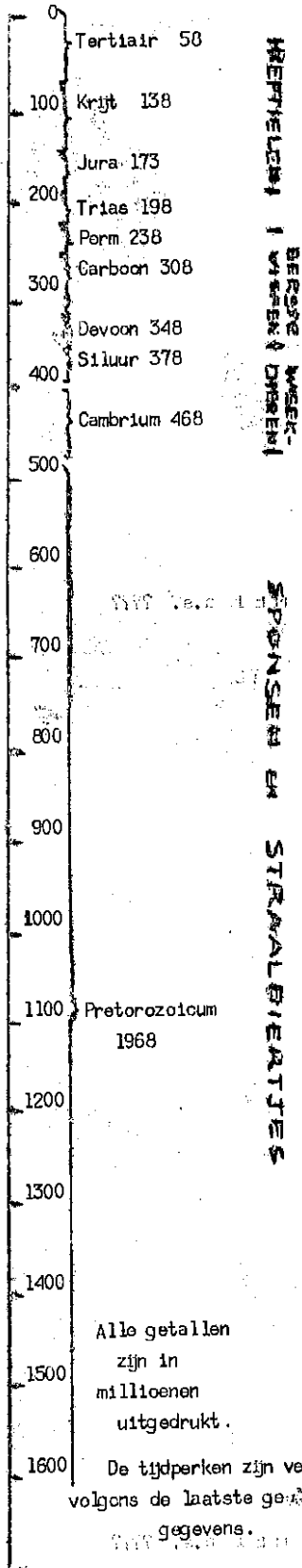
DE SUBATLANTISCHE TIJD.

In de loop der tijden heeft de zee de strandwal weer afgebroken
 en de duinen verwoest. Maar wat de zee neemt, geeft ze ook
 weer terug. Op de verwoeste kust werden weer nieuwe duinen ge-
 vormd, gedeeltelijk ten Westen van het oude duinlandschap. Was-
 senaar en Voorburg liggen op de oude zandruggen.
 Aan de plantengroei is het verschil tussen de oude en jonge
 duinen nog heel goed te merken. De oude duinen zijn door het
 regenwater sterk uitgeloogd, dus kalkarm geworden, in tegen-
 stelling met de jonge duinen, welke nog rijk aan kalk zijn. In
 het oude duinlandschap treft men veelal heide en brem aan.
 Tussen de nieuw gevormde duinen drong het zeewater opnieuw door,
 scheurde stukken van het veen los en overdekte dat weer met
 een laag klei, de jonge zeeklei, waaruit later de Zuid-Holland-
 se en Zeeuwse eilanden zijn gegroeid.

Over het ontstaan van de zandtong langs onze kust bestaat nog
 een andere theorie. Deze theorie gaat er van uit dat het mate-
 riaal voor de zandtong en duinen werd geleverd door het verbrij-
 zelen van de rotsen langs de kanaalkust. De vloedstroom, die
 door het kanaal binnenkwam, werd in zijn vaart gestuit door een
 vooruitspringend deel van de kust, kaap Gris Néz. Achter deze
 kaap bezonk het zand en daar begon dus de langgerekte zandtong,
 welke tot Texel reikte; alleen in de buurt van het tegenwoor-
 dige Calais met de kust verbonden. Achter deze zandtong bevond
 zich het strandmeer, waarin de rivieren een laag klei aanbrach-
 ten. Door afsluiting werd het water in dat meer zoet. Water-
 planten konden zich ontwikkelen, die na afsterving een veenlaag
 vormden, zoals in Holland en Utrecht. Tegenwoordig kan men der-
 gelijke zandtongen nog vinden aan de kust van de Oostzee (Nehrun-
 gen).

Hiertegen zijn verschillende bezwaren gerezen. Bij onderzoekingen
 is namelijk gebleken dat de rotsen langs de Kanaalkust weinig
 of niet afslaan. Toevoer van zand naar het Noorden heeft men
 ook niet kunnen vaststellen.

Wij zijn nu echter in de historische tijd gekomen, waarin de

II.

mens een groot aandeel heeft in de verdediging van ons land tegen het water om de uitbreiding van ons grondgebied door middel van droogmakerijen enz.

ONZE KUST TIJDENS DE ROMEINSE TIJD.

Kort vóór het begin van onze jaartelling treedt ons land in het licht van de historie.

De westkust van ons land werd toen gevormd door een duinenrij, welke zich uitstreckte langs de lijn Calais- Texel- Wangeroog, het meest oostelijk gelegen Oostfrieze eiland.

Op enkele punten werd deze duinenrij onderbroken door zeegaten, veroorzaakt door uitstromend rivierwater. Ze strekte zich veel verder zeewaarts uit, dan thans. Dat blijkt o.a. uit het feit, dat men de overblijfselen van een sterkte, de Brittenburg, bij Katwijk een paar keer bij eb in zee heeft zien liggen. Sommigen dateren deze vesting uit de Romeinse tijd, anderen weer uit de Karolingische tijd.

DE OORZAKEN VAN DE AFBROKKELING VAN ONZE KUST.

Voornamelijk door een verschuiving van de stromingen in het Noordzeebekken en de stijging van de zeespiegel is op zwakke punten het water door de duinen heen gebroken, welke ten dele verbrokkelden of sterk afsloegen.

Bovendien sleten de zeegaten verder uit. Zo zijn de Waddeneilanden ontstaan. Ook in Zeeland werden grote stukken van de duinen weggeslagen. Het water drong daar diep het land binnen. Later ontstonden er weer slibbanken, waaruit de tegenwoordige Zeeuwe eilanden zijn ontstaan.

Op welke wijze deze eilanden in de loop der eeuwen zijn gevormd, zal later worden behandeld.

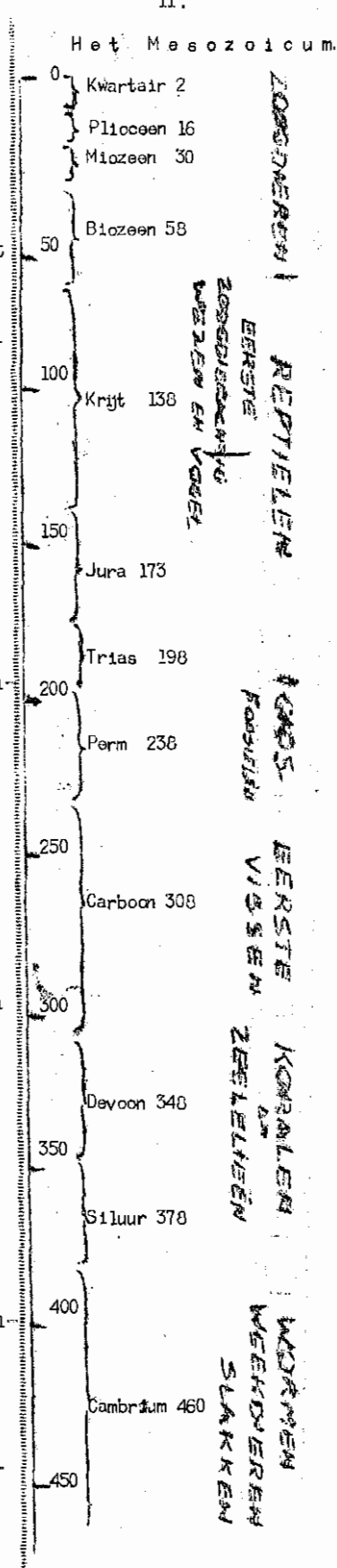
DE STROMINGEN IN DE NOORDZEE.

Hoe ontstaan nu de stromingen in de Noordzee, welke medegewerkt hebben aan de afbrokkeling van onze kust ? Zoals ons allen bekend is, is de stand van de zeespiegel niet altijd even hoog. Men spreekt van eb en vloed, die elkaar om de zes uur afwisselen. Deze rijzing en daling van het water is het gevolg van de door de maan en de zon op dit water uitgeoefende aantrekkingskracht. EB en VLOED worden samen GETIJDEN genoemd. Met het wisselen van de getijden gaan stromingen gepaard, de z.g. getijstroom, dus h o r i z o n t a l e verplaatsingen van het water, terwijl de echte getijden (eb en vloed) alleen maar bestaan uit een v e r t i c a l e beweging van het water.

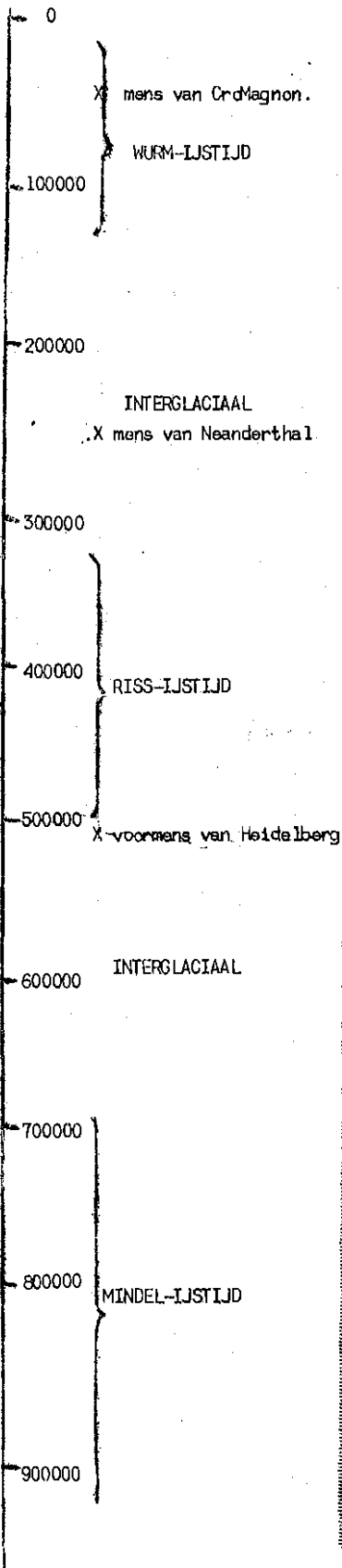
Langs onze kust gaan twee getijstroom, het zuidtij en noordtij. Zij hebben het zand van onze duinen voor een groot gedeelte aangevoerd en slepen nog steeds nieuw materiaal aan.

Echter hebben de stroomen ook weer zand van onze stranden en duinen weggenomen en dit gebeurt nog steeds.

Om de beweging van het zand langs onze kust naar het Noorden tegen te gaan, heeft men in het Westland de bekende Delftlandse hoofden aangelegd. De stroom wordt nu gedwongen er omheen

III. HET KWARTAIR.

te gaan, waardoor het strand beschermd wordt.

Ook zware stormen hebben een aandeel in de afbrokkeling van onze kust. Vooral bij zuidwester, wester en noordwester storm verliest de kust het meeste materiaal. De wind beweegt het bovenwater naar het land, maar er voert een onderstroom naar zee terug en deze nu neemt zand en ander materiaal mee. De branding beukt dan op onze duinen en kunstmatig aangelegde zeeweringen, zoals de Hondsbosse zeewering, één der zwaarste dijken in Nederland tussen Camperduin en het dorp Petten in Noord-Holland. Grote stukken worden dan weggeslagen. Om deze vernieling door afslag te beperken, heeft men de kust op verscheidene plaatsen beschermd door golfbrekers. Deze dienen om de kracht van de golfslag te breken.

HET ZICH LANDWAARTS VERPLAATSEN DER DUINEN.

Bovendien heeft de wind er voor gezorgd, dat de duinen langs onze westkust zich landwaarts verplaatst hebben. Het zand van de duinen, waarop bijna geen of in het geheel geen plantengroei meer voorkwam, werd bij westenwinden in dikke wolken over de duintoppen heengeblazen. Wat aan de windzijde werd weggenomen, werd aan lijzijde weer neergelegd. Zo bewogen de duinen zich langzaam maar zeker naar het Oosten. Door afsluiting en beplanting van de duinen heeft men het verder verstuiven en verplaatsen van de duinen kunnen keren.

DE STIJGING VAN DE ZEESPIEGEL.

Uit de waarnemingen aan de peilschalen, welke op vele plaatsen in ons land in de kustgebieden zijn geplaatst, is komen vast te staan dat de zeespiegel \pm 10 c.M. per eeuw stijgt. De stijging van de zeespiegel kan men ook verklaren uit het feit, dat vooral op de eilanden, de verschillende polders niet steeds op dezelfde hoogte liggen. De oudste polders liggen het diepst en de jongste altijd het hoogst. Wanneer men weet, dat een stuk buitendijks land wordt ingepolderd, wanneer het bij de normale vloed niet meer overstromd wordt, dan kan men concluderen, dat de normale vloed tegenwoordig dus blijkbaar hoger komen dan vroeger. Het kan ook een gevolg zijn van een langzame daling van het land.

De ervaring heeft geleerd dat gronden, welke in het water zijn afgezet, na hun drooglegging in de loop der jaren wat in elkaar gaan zakken. Men noemt dat "inklinken". Niet alle grondsoorten doen dat even sterk. Zand heel weinig; veen tweemaal zo sterk als klei. De stijging van de zeespiegel en de daling van de bodem kunnen bovendien nog samenwerken.

HET VERRE TOEKOMSTBEELD VAN ONS LAND.

We moeten ons erop voorbereiden, dat op de duur ons land in de golven zal verdwijnen. Onmiddellijk gevaar is er niet, ook niet voor onze directe nakomelingen, tenzij er eerder klimaatsveranderingen optreden. Bijv. als de voorraad ijs, welke nog op aarde aanwezig is, door stijging van de temperatuur zou gaan smelten. De zeespiegel zou dan ong. 50 M. gaan stijgen. De afsmelting van de ijsmassa's in Groenland en Alaska is reeds aan de gang.

U I T D E P E R S I N D E 18^e E E U W .

1724

- 00.01. Koning Filips V van Spanje doet afstand van de troon ten behoeve van zijn zoon Lodewijk .
- 00.08. Koning Lodewijk van Spanje †. Zijn vader Filips V weer Koning.

1725

- 28.01. Czaar Peter de Grote †. Ook de troonopvolger sterft. Zijn vrouw, de Letlandse boerin, volgt hem op als Keizerin Katharina I. Vorst Mentzekoff eerste minister.
- 25.02. Frierich I van Pruisen †. Friedrich Wilhelm I volgt hem op. Einde van de praalzucht aan het Pruisische Hof.

1726

- 05.10. Veronica Jans te Leeuwarden ter dood veroordeeld. Zij was de laatste van een bende die door roof en moord het land onveilig had gemaakt.

1727

- 16.05. Katharina I van Rusland †. Haar zoon Peter II troonopvolger. Mentzekoff wordt dictator en dwingt de jonge Peter zich te verlossen met zijn dochter.
- 22.06. Koning George I van Hannover te Osnabrück overleden. George II volgt hem op.
- 00.09. De dictatuur van Mentzekoff omver geworpen. Dolgowsky dictator in Rusland.

1728

- 13.03. Octrooi verleend aan Jan Rommerts voor een veerdienst van Gorredijk op Leeuwarden.
- 02.12. De molenaars mogen geen gaten meer in de molens hebben.

1729

- 22.01. Tjerk Bonnes te Schurega en Dirk Johannes te Lippanhuizen wegens smokkelen met gewapend verzet tegen de belastingambtenaren te Leeuwarden veroordeeld tot geeseling en vijf jaar tuchthuis.
- 03.03. Ged. Staten van Friesland loven een beloning van 1/3 der gesmokkelde goederen uit, wanneer men de daders aanbrengt.
- 04.08. In Frankrijk is een kroonprins geboren. De Koning neemt een nieuwe mistresse, nl. de Gravin van Mailly.
- 14.09. Tjebbe Liewes te Ureterp had tweemaal trouwbelofte gedaan. Eerst aan Griet Harmens en later aan Janneke Hinnnes. Het Hof van Friesland verbiedt Tjebbe Liewes het verkeer met deze laatste en beveelt dat het huwelijk met Griet Harmens voltrokken moet worden.
- 02.11. Mentzekoff in ballingschap overleden.
- 09.11. Geheim verdrag Engeland-Frankrijk-Spanje tegen de Keizer van het H. Roomse Rijk. De internationale spanning neemt weer toe.

1730

- 29.01. Czaar Peter II †. Anna Iwanova, Hertogin-weduwe van Koerland, dochter van Peter I's broer Iwan, tot Keizerin uitgeroepen. Dolgowsky stelt Osterman aan tot vice-kanselier.
- 15.02. Czarin Anna gekroond. Biron, Hertog van Koerland neemt de macht in handen (de ijzeren heerser). Gen. Munnich Russisch opperbevelhebber. Einde van de "burgerlijke" dictators.
- 02.09. Koning Victor Amadeus II van Sardinië doet afstand van de troon. Karel Emanuel III volgt hem op. Ernstige verwijdering tussen de Koning en kroonprins in Pruisen. De kroonprins gevangen genomen. De krijgssaad weigert hem te veroordelen.
- 30.09. Caspar Abrahams Berke te Leeuwarden heeft zich schuldig gemaakt aan ergerlijke homo-sexualiteit, waarbij talrijke hoge autoriteiten in Haarlem en Amsterdam betrokken waren. Hij wordt door het Hof van Friesland ter dood veroordeeld. Is buiten de stad aan een staak geworgd, in het vuur gesmeten en verbrand.
- 19.11. De kroonprins van Pruisen legt de eed van trouw aan zijn vader af en wordt weer tot de militaire dienst toegelaten.
- 00.00. Koning Frederik IV van Denemarken †. Christiaan VI volgt hem op.

1731

- 01.03. Placaat tegen het vissen in verboden tijd vernieuwd.
- 03.03. Albertus Lycklema á Nijeholt krijgt octrooi om in Franeker een stijfelfabriek op te richten.
- 16.06. Wybe Piers te Exmorra, die de belastingambtenaar Groenewoud had mishandeld, wordt gestraft met geeseling en zeven jaar tuchthuis.
- 07.09. De landmeter Thijs Taconis brengt het gehele Bildt in kaart voor 600 car. gls.
- 29.09. Mislukte putsch van Ex. Koning Victor Amadeus om de macht in Sardinië weer in handen te krijgen.
- 00.00. De Salzburger Aartsbisschop verdrijft 30.000 Protestanten uit zijn land. Friedrich Wilhelm van Pruisen, verschaft hen een nieuwe bestaansmogelijkheid in Oost-Pruisen en Lithauen.

1732

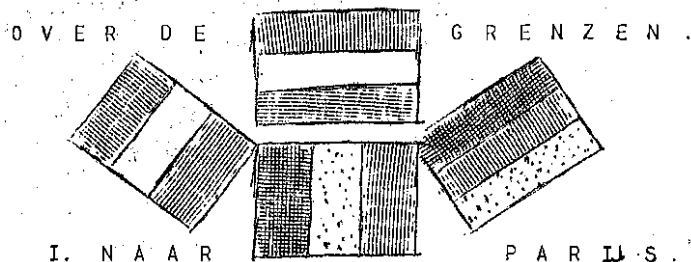
- 04.04. De dijken in Friesland verkeren in slechte staat tengevolge van een paalwormplaag. Bij Hemelum wordt een slaperdijk aangelegd.
- 06.08. Ged. Staten doen een onderzoek naar de paalwormplaag te Lemmer.
- 23.08. Ged. Staten van Friesland bevelen dat een bede- en vastendag gehouden moet worden vanwege de paalwormplaag.

oooooooooooooooooooo

ONTSTAAN EN BETEKENIS VAN ONZE VOOR- EN ACHTERNAMEN VII.

Wij geven thans een lijst van voornamen met de betekenis er bij. H. betekent Hebreeuws, L = latijns, G = grieks, F = Fries, Fr. = Frans. Zonder toevoeging is het een algemeen Germaanse of Nederlandse naam.

Aafje	edelyrede	Ada	de edele	Adonai H.	niet te benaderen man Gods
Aafred	edelyrede	Adala	de edele	Adonizak H.	heer der gerechtigheid
Aagje (van Agatha) G.	de goede	Adalburch F.	edelbehoudende	Adrald	gebiedende adelaar
Aagt ,, G.	de goede	Adalger	edele speersrager	Adrasteia G.	onvermijdelijke
Aalbert	edelschitterende	Adalgis	edele pijl	Adriaan L.	tot Adrie behorende
Aalderik	adelrijke	Adalina L.	de edele	Adwerd	edele beschermer
Aaldert	edeldappere	Adalmar	edelberoemde	Adzerd	scherpzinnige dapper
Aalfje	edelyrede	Adam H.	aardman	Aable F (van Abel)	de vergankelijke
Aalker	edelwakkere	Adama H.	heb lief	Aegidius L.	de beschermer
Aalmoed	edelmoed	Adantius L.	onbuigzame	Aagir (noors)	edelspeer
Aalrik	adelrijke	Adde	kleine edele	Aagtelinde	de eeuwig goede
Aaltje (Adelheid)	edele hoedanigheid	Addik	kleine edele	Aelse F.	de edele
Aaltrui	edelyvertrouwende	Ado F.	kleine edele	Aemilius L.	mededinger
Aam (Adam) H.	aardman	Adel	edele	Aemilius G.	vleier
Aandert	rijk aan moed	Adelaar	arend	Aeneas G.	lofwaardige
Aandrik	rijk aan moed	Adelaide	edele hoedanigheid	Aesger F.	godenspeer
Aant	rijk aan moed	Adelard	edelsterke	Aetje F.	edelkoene
Aardewijn	sterke vriend	Adelbald	edelkoene	Aetjolt F.	edelkoene
Aardina	gebiedende arend	Adelbert	edelbeer	Agape G.	liefdevolle
Aardje	arend	Adelbrand	edelzwaard	Agatha G.	de goede
Aardwin	sterke vriend	Adelbrecht	edelschitterende	Agathon G.	de goede
Aarland	sterk land	Adelfr.	edelstrevende	Agavus L.	doorluchtige
Aarnold	gebiedende arend	Adelfred	edelyrede	Aga, Agge F.	zwaardharde
Aarnoud	gebiedende arend	Adelgonda	edele strijdster	Ageda G.	de goede
Aaron H.	de verlichte	Adelhard	edelsterk	Agerik	zwaardrijke
Aart (van Arnold)	gebiedende arend	Adelhelm	edelbeschermer	Aggaeus G	de Achaeër
Aart (van Arend)	adelaar	Adelhilde	edele strijdster	Agilhard	zwaardharde
Abe, Abba, F. (van Alfbad)	edelstrijder	Adelinda	eeuwig-edele	Agilmar	zwaardberoemde
Abdiël H.	godsdienstknecht	Adelman	edelman	Agilo	zwaard
Abednego H.	dienaar des lichts	Adelmoed	edelmoed	Agilof	zwaardwolf
Abelle F (van Abel)	de vergankelijke	Adelmond	edele beschermster	Agilrik	zwaardrijke
Abol, Abelius H.	de vergankelijke	Adelram	edele raaf	Agiltruda	het zwaard vertrouwde
Abgar	elfenspeer	Adelrik	rijk aan adel	Agilata G.	de vrolijke
Abgar H	vader der inwoners	Adelwald	edele heerser	Aglof	zwaardwolf
Abigje	edelstrijdster	Adelwin	edele vriend	Agmonda	zwaardhoedster
Abke (van Alfbad F)	edelstrijdster	Ademar	edel beroemde	Agnés G.	de reine
Abraham H	vader van het volk	Adsodatus L.	van God gegeven	Agnasius L.	nakomeling
Absalom H.	vader van de vrede	Aderik	adelrijke	Agnieta L.	nakomeling
Acacius L. G.	man zonder arglist	Adger	edele speerdrager	Agnus L.	lam
Achaeus L. G.	de Achaeër	Adjil	edellevende	Agricola L.	landman
Achatus G.	trouwe gezal	Adilia	de edele	Agrippa L. G.	snel paard
Achilles G.	de bedroefde	Ado F.	edele	Aker	eikel
Achim H.	God zal oordelen	Adolf	edelwolf	Alandus L.	kaukasische ruiter
				Albalda	edelkoene
				Albanus L.	de witte.
				Albarik F.	edelrijke
					(wordt vervolgd)

6.

De eerste de beste politieagent klamp je aan en vraag je de weg. Met zeer veel geduld en eerbied voor een buitenlander wijst hij je de weg. Vraag je dan hoe lang het nog duurt eer men er is, dan is prompt het antwoord: vijf minuten. Blij dat het zo dicht bij is, doe je later de kennis op dat de goede lobbies je niet heeft willen teleurstellen op dat moment, wetende dat de werkelijke teleurstelling nog moest komen.....

Zo zwerf je door Parijs. De Eiffeltoren heb ik niet beklommen, wel ben ik door de Notre Dame gelopen en heb de gevel met aandacht bekeken. Ik heb de weinige gelovigen in Frankrijk vol eerbied zien knielen voor het kruis dat door miljoenen verlaten is. Ook was ik bij de Dom des Invalides, waar de grote Napoleon rust en thans ook de "kleine" Napoleon II, de Hertog van Reichstadt, die door Hitler uit zijn graf werd gelicht om bij zijn vader eeuwig verder te rusten.....

Op de Place de la Concorde zie je de Obelisk die Napoleon uit Egypte meebracht, verder zie je de standbeelden van tientallen vorsten en grootheden van Frankrijk. De gehele geschiedenis rolt aan je oog voorbij. In de verte staat de Bastille waar eens het startschot klonk voor een nieuwe tijd in Europa

Te midden van deze historische beslommeringen valt het oog op een aanplakbiljet op één der vele reclamezuilen: het Concertgebouw-orkest van Eduard van Beinum zal optreden. Een stukje Nederland in de vreemde. Dan slenter je langs de Seine met de boekstalletjes, want als buitenlander wil je dat ook zien, doch het is niet anders dan op tientallen andere plaatsen. Die Seine is ook niets bijzonders, het is een rivier zoals er duizenden zijn. Misschien is de slapende stumper op de kade de bezienswaardigheid en zijn het deze "clochards" die Parijs tot iets bijzonders maken? Daar in het park ligt een idiote vrouw. Een oude man staat er naast. Zij staat op en slentert met de man in de richting van de Notre Dame. Een hoopje ellende in een stad van standbeelden en souvenirwinkels. In gedachten verzonken loop ik langs het stadhuis en de markt. Weer hetzelfde beeld als in Amsterdam en Brussel en overal. Dan valt het mij op dat deze stad die toch zulke bezienswaardigheden heeft, omdat het de hoofdstad is van een land dat eens het machtigste van Europa was, eigenlijk niet oud is. Eensklaps wordt het mij duidelijk dat het geen Antwerpen, Brussel, Gent of Brugge is. Geen Munster en Marburg. Hier is geen renaissance doch alle gebouwen hebben een andere latere stijl. Zij zijn gebouwd in de eeuw van Lodewijk XIV, die Europa in de rug aanviel toen de Turken voor

Wenen lagen. Heeft Parijs dan geen aantrekkelijkheden? Ja het heeft die zeer zeker en een bezoek is het ten volle waard. Doch heb geen te hoge verwachtingen, want dan komt men bedrogen uit. Misschien kan iemand die van het grote stadsleven houdt er meer bevrediging vinden. Voor de natuur liefhebber, mist het datgene dat men moet hebben om werkelijk iets groots te beleven.

Het is middag. In een kelder, die er op het eerste gezicht eenvoudig, maar van binnen wonderlijk luxueus uitziet, bestel ik een maaltijd. Gebakken aardappelen, met varkenscarbonade en pudding na. Het is eenvoudig, maar dat moet wel, want anders komt men verkeerd uit met de geldbeurs en deviezen. Er wordt mij wat gebracht. Bij de carbonade liggen een vijftal stukjes patat-frites en verder wat knoflook. Ik wacht en wacht en vraag eindelijk de kelner wanneer de gebakken aardappelen nu komen. Verbaasd kijkt hij mij aan. Blijkbaar horende dat ik een Hollander was, antwoordt hij in heel deftig Duits: "Haben Sie dan kein kartoffelen bekommen". Ik vind mij op over zoveel misverstand, doch weldra heeft de man mij duidelijk gemaakt dat mijn portie "kartoffelen" bestond uit de vijf "patatten". Vlees was er des te meer. Na de nuttiging van zoveel eetbaars - Lodewijk XIV had het in zijn holle kies kunnen stoppen - wilde ik betalen. De kelner bood zijn excuses aan in een taal die het midden tussen Duits, Russisch en steenkolen-Engels hield en vertelde dat het ook maar een "goedkope" maaltijd van 425 fr. was, overgezet in Nederlandse munt f.4.50. Ach het wordt vervelend, want overal wordt men teleurgesteld wanneer men lekker wil eten voor volgens een Nederlandse Beurs normale normen.

In de middag, die ik ter beschikking had om iets van Parijs te zien, ben ik langs de Rue de Clichy gewandeld naar Montmartre. Wie kan nu uit Parijs vertrekken zonder Montmartre te hebben gezien? Het heeft nu eenmaal de naam van de hoogste punt van Parijs en is dit ook, van de artiestenwijk en dat is het ook, van de vermaakbuurt en dat is het rechtstreeks niet. De wijk met de grote witte kathedraal, het Sacré Coeur, boven op de heuvel. Die Rue de Clichy is een gewone winkelstraat. Men loopt die recht door en klimt intussen steeds hoger. Aan het einde er van komt men op het Place de Clichy en dan slaat men een zijstraat in, waarvan ik de naam vergeten ben. Steeds gaat het omhoog. Ergens beneden de straat ligt het kerkhof van Montmartre. Wat een glorie op deze dodenakker. Grote monumentale gebouwen, haast kapellen waaronder de geraamten liggen. Men heeft daar ongetwijfeld in vroegere jaren meer respect voor het voorgoslacht gehad dan hier in Nederland. Maar hier liggen ook begraven mensen van naam, zoals Emile Zola, Alexandre Dumas, Henri Beyle etc.

Eindelijk kunnen we de stad overzien, maar dan begint pas goed de klim naar de top. Kramme straatjes, waar men niet kan lopen, maar uitsluitend klimmen ga ik door. Arme trieste huisjes. Kinderen op blote voeten, moeders op blote voeten en verscheurde kleren schetsen de armoede in deze buurt.

V.

oo
 o IN HET VERLEDEN LIGT HET HEDEN , o
 o IN HET NU WAT WORDEN ZAL !!!!! o
 ooo

vervolg rede van Prof.Slijper:

Wij bezitten bijna het achtvoudige van de hersensubstantie, die wij nodig zouden hebben om te kunnen leven en wat de fijne-
 re structuur van dit orgaan betreft, staan wij aan de top van wat in de die-
 renwereld bereikbaar schijnt. Het is deze hersenstructuur, waardoor de mens in staat gesteld werd om zich los te maken van zijn omgeving en die omgeving te beheersen, waardoor hij woningen kan bouwen, huisdieren kan fokken, waardoor hij kan denken over abstracte dingen, waardoor hem de alomtegenwoordigheid van de Goddelijke macht geopenbaard kon worden, kortom waardoor hem al datgene gewerd, dat wij onder het begrip cultuur verstaan.
 Wij mogen dus in tal van opzichten een zeer eenzijdig gespecialiseerde soort genoemd worden en onze grootste specialisatie wordt wel gevormd door onze geestelijke vermogens, door onze cultuur. Het ligt dan ook voor de hand om aan te nemen, dat wij niet behoren tot die eenvoudige, primitieve vormen, die honderden miljoenen jaren lang vrijwel onveranderlijk kunnen voortleven, of die de basis vormen voor nieuwe lijnen van ontwikkeling maar dat wij juist aan het einde van zulk een ontwikkelingsreeks staan en dat wij dus zullen uitsterven. En het ligt eveneens voor de hand om aan te nemen, dat wij de oorzaken van deze ondergang ook juist zullen moeten zoeken in onze grootste specialisatie, in de eigenschappen, die het menselijk geslacht tot zo grote bloei brachten en het zo grote macht op aarde verschafften, in onze geestelijke vermogens, in onze cultuur.
 En zodra wij ons realiseren, dat de oorzaak van onze ondergang in de cultuur gezocht moet worden, voel ik bij velen van U reeds de gedachte opkomen, dat het dan

wel de atoombom of iets dergelijks zal zijn, dat ons het einde van ons bestaan zal brengen. Maar dan geloof ik toch, dat ik U moet teleurstellen, want juist als tegen buskruit of gifgas zal men ook zeker de nodige afweermiddelen tegen de atoombom weten te vinden en bovendien kan men nog altijd de hoop koesteren, dat de mens de door hem opgeroepen krachten zal weten te beteugelen.
 Maar als het dan de atoombom niet is, dan is het, zult U zeggen, toch zeker wel de roofofbouw, de vernietiging van de vruchtbare aarde, waar wij al eeuwenlang mee bezig zijn en die vooral in de laatste tientallen jaren een stroom van schrijvers gebracht heeft tot noodkreten als " Our Plundered Planet", "The Rape of the Earth" of "La terre qui meurt". De mens is inderdaad als een beest op aarde tekeer gegaan; hij heeft door ontbossing of onoordeelkundige beweiding miljoenen vierkante kilometers vruchtbare aarde in dorre woestijn veranderd, hij heeft overal met ruwe hand in het evenwicht der natuur ingegrepen en dreigt zelfs hele zeeën leeg te vissen. Maar met de macht om deze vernielingen tot stand te brengen, werd hem ook het inzicht gegeven en de mogelijkheid om met wetenschappelijke methoden zijn fouten te herstellen. Er valt aan irrigatie en bemesting, aan landbouw, veeteelt en visserij nog zoveel te verbeteren, dat wij de productie van levensmiddelen gemakkelijk kunnen vertienvoudigen.
 Vele van deze verbeteringen en in het bijzonder de irrigatie, kosten echter energie en de geologen zijn er van overtuigd, dat ons in de toekomst een ernstig gebrek aan energiebronnen te wachten staat. Van de totale hoeveelheid brandstof, die de aarde bevat, is nu al bijna 1/2 % verbruikt en de behoefte aan steen-

toekomst - beeld

kolen en aardolie stijgt met de dag. Dit hoeft ons echter geen grote zorgen te baren, want wanneer wij ons nog niet zo direct zullen leren om de zonne-energie in voor ons bruikbare vormen om te zetten, dan is in elk geval door de atoomsplitting de energievoorziening voor de eerste tienduizend jaren, maar waarschijnlijk wel voor langer gewaarborgd.

"Tienduizend jaren, maar zolang zal het helemaal niet meer duren", zegt een bezorgde socioloog, wien de angst om het hart slaat als hij zich realiseert, dat sedert 1930 de bevolking van de wereld al weer met een driehonderd miljoen zielen is toegenomen. En als het zo doorgaat, dan zullen er volgens DE HAAS over 1250 jaren 100 biljoen Nederlanders zijn, dat is evenveel als de aarde vierkante meters landoppervlakte beslaat; de andere volkeren zullen hun heil dan maar elders moeten zoeken. Reeds thans krijgt meer dan de helft van de wereldbevolking onvoldoende te eten en het is een veeg teken, dat men in verschillende Amerikaanse laboratoria proefnemingen doet over de aanpassing van de mens aan de honger. Nu hoeven wij ons ook hierover nog niet direct ongerust te maken, want wie wel eens gevlogen heeft boven de onmetelijke wouden van Burma en Malakka of over de oneindige verlatenheid van de woestijn, die beseft dat er nog heel veel plaats op aarde is en dat het er maar op aankomt deze grond rendabel te maken. Het scheppen van cultuurgrond is in de meeste gevallen een kwestie van water en wat dat betreft zou de atoom-energie wel eens juist op tijd gekomen kunnen zijn om onvruchtbare gebieden voor de voedselproductie te ontsluiten. Men zou ook altijd nog geboortebeperving kunnen gaan toepassen om uit de moeilijkheden te geraken, maar in de eerste plaats is het nog lang niet gezegd, dat de bevolking in het huidige tempo zal blijven toenemen en in de tweede plaats is de geboorteregeling een biologisch ondoeltreffende maatregel, die niet selecterend werkt, terwijl de honger dat wel doet.

Gij zult mij misschien verwijten, dat ik de oorlog nog niet genoemd heb als factor, die het mensdom op peil en op een krachtig

peil kan houden. In de eerste plaats echter werkt de moderne oorlog niet selectief maar eerder contra-selectief, omdat de krachtigste individuen het meest aan gevaar worden blootgesteld. De bacteriële oorlogvoering biedt in dit opzicht betere perspectieven, omdat zij een biologisch element bevat en men zich inderdaad zou kunnen voorstellen, dat hier de sterksten overblijven. Maar haar mogelijkheden en gevolgen zijn nog zo weinig te overzien, dat wij haar voorlopig nog buiten beschouwing moeten laten. In de tweede plaats is echter gebleken, dat de oorlog in het geheel der menselijke rampen zo'n belangrijke rol niet speelt. In het jaar 1937 verongelukten in Amerika door verkeersongevallen tweemaal zoveel Amerikanen als er in de eerste wereldoorlog sneuvelden. De moderne verkeersmiddelen, de auto, ja zelfs de bromfiets, zijn in dit opzicht doeltreffender dan oorlog en biologisch gesproken mag het zelfs verheugend genoemd worden, dat in Amsterdam het aantal doden door verkeersongevallen sedert 1938 nagenoeg verdubbeld is. Want hier werkt in zekere zin een natuurlijke, een biologisch selectie, die zal leiden tot een geslacht van onfeilbare weggebruikers.

Maar wanneer het al deze uitwassen der cultuur dan niet zijn, hoe zullen wij dus ons haar fatale werking dan wel moeten voorstellen?

In de eerste plaats doordat de civilisatie bij de mens dezelfde nadelige gevolgen heeft, als de domesticatie bij onze huisdieren. Door gebrek aan beweging, ondoelmatige voeding en verschillende andere oorzaken functioneren zowel bij de mens als bij zijn huisdieren vele organen aanzienlijk slechter, dan bij hun in wild levende verwanten. Dit alles vermindert in sterke mate de weerstand van het individu, wat onder meer zo fraai weerspiegeld wordt in het optreden van caries (tandaandoeningen) en andere tandziekten. Caries is een infectieziekte, die nauw samenhangt met de algemene bouw van het gebit, met de spijsvertering, maar bovenal met de weerstand, die het lichaam er tegen biedt. Tal van onderzoekers hebben aangetoond, dat caries en andere

tandziekten bij gevangen dieren en huisdieren in een zeer veel hoger percentage voorkomen dan bij hun wilde verwanten, dat de palaeolithische mens deze bezwaren nog niet kende, maar dat het mesolithicum hem met het huis en brood ook de caries heeft gebracht. Van een voorkomen bij 20 % der bevolking heeft de ziekte zich in 15000 jaren tot 90 % uitgebreid, zodat er thans bijna niemand meer aan ontsnapt. Zij ontbreekt echter nagenoeg bij enkele volkeren, die zich nog op primitieve wijze voeden en nauwelijks met de rest van de wereld in aanraking komen, zoals de bewoners van de oostkust van Groenland en de bevolking van Tristan de Cunha. En behalve caries zijn er nog tal van andere ziekten, als maagzweren, basedow, diabetes (suikerziekte) en hartgebreken, die karakteristiek genoemd mogen worden voor de geciviliseerde mens. Zo zien we dus, dat reeds door cultuurinvloeden in het algemeen de weerstand van het mensdom sterk kan dalen en allerlei chronische ziekten hem komen verzwakken.

Veel erger dan de ziekte is evenwel de dokter. In het mesolithicum, toen de mens zich een vaste woonplaats koos en landbouw ging beoefenen, heeft ook de dokter zijn intrede in onze maatschappij gedaan en van dat moment af zien we het aantal ziekteverschijnselen hand over hand toenemen. Wat hier oorzaak, wat hier gevolg genoemd moet worden, laat ik gaarne aan mijn collegae van de faculteit der geneeskunde ter beoordeling over, maar niemand zal kunnen ontkennen, dat de genezing biologisch gunstig is voor de dokter zelf, want hoe meer men de mens verhindert om te sterven, des te vaker komt hij als patient terug. Dank zij de medische wetenschap leeft de mens dan ook twee of driemaal langer dan voorheen en juichen wij er over, dat pest en pokken, cholera en typhus, die eertijds het mensdom teisterden, thans zijn bedwongen. Maar het is de vraag of wij niet te vroeg juichen en of wij het leven van het individu niet met de dood van de soort zullen moeten bekopen. Het blijkt nl. dat verschillende infectieziekten als bv. muizentyphus, mazelen en tuberculose, ten dele op een erfelijken

aanleg berusten. En wanneer dus door betere levensomstandigheden en door de wonderen der geneeskunst erfelijk belaste personen niet meer aan de ziekte sterven, zijn zij in staat hun op dit punt zwakke constitutie op hun nakomelingen over te dragen, waardoor het aantal mensen met een verhoogde vatbaarheid voor de ziekte belangrijk toeneemt. Daar komt dan nog bij, dat men wel telkens nieuwe geneesmiddelen vindt om de bacterien te bestrijden, maar dat op den duur vele van deze ziekteverwekkers een grote resistentie tegen die middelen verkrijgen, waardoor hun schadelijke werking toeneemt. Ik geef direct toe, de situatie is nog niet critiek, de tuberculose neemt nog gestadig af, maar het is toch niet uitgesloten, dat wij nog eens zullen komen verkeren in omstandigheden waaronder REYNIERS in het Bacteriologisch laboratorium aan de universiteit van Notre Dame (U.S.A.) zijn proefdieren laat opgroeien. Van hun kunstmatige geboorte af worden deze dieren nl. zo volkomen steriel opgevoed, dat zij niet de kans krijgen een natuurlijke immuniteit te verwerven, en één enkele bacterie tenslotte voldoende is om hen te doden. De eerste symptomen van wat ons te wachten staat doen zich thans al voor bij een ziekte die geen infectieziekte is, maar die wel op erfelijke basis berust, de diabetes, de suikerziekte. In alle beschaafde landen is sedert het begin van onze eeuw de sterfte aan deze ziekte tot het viervoudige toegenomen. En dat wel ondanks, of misschien juist wel dank zij de ontdekking van het insuline, dat het leven van de patiënt drie of viermaal verlengt en hem in staat stelt zijn erfelijke aanleg op zijn nakomelingen over te brengen. In de U.S.A. schijnt reeds één op de vier inwoners een mogelijke overbrenger van suikerziekte te zijn, en behalve aan het "betere" leven mag de toename van diabetes dan ook wel degelijk aan de medische verzorging toegeschreven worden. Men zou kunnen hopen, dat wij in de toekomst geen insuline genoeg meer hebben om de patienten in het leven te houden.

(wordt vervolgd).

Familieberichten Wynia.

Britswerd, 2 Mei 1878. Na een lijden van eenige maanden overleed heden morgen mijn waarde Echtgenoot

JAN MEINDERTS WYNIA

Koepman alhier, in de krachtvollen leeftijd van 42 jaren en ruim 10 maanden, mij twee dochters uit een vroeger huwelijk nalatende

T.D.DIJKSTRA

Wed. J.M.Wynia

Mededeeling aan familie, kennissen en bekenden.

Bevallen van een MEISJE SYTSKE SYTZE'S WIERSMA, Echtgenoot van AGE T. WYNIA. Wormels, 3 Mei 1878.

Ondertrouwd: Juni 1878

W. T. DE JONG van Hommerts, weduwnaar van T.J.LEENSTRA en

M. G. WYNJA van Idschenhuizen, Weduwe van P.J.HUVEN. Eenige kennisgeving aan Familie, Vrienden en vele bekenden.

Heden morgen ontsiep in zijnen Heer en Heiland mijn geliefde Echtgenoot en den Kinderen zorgvolle Vader

H. W. WYNIA

in den ouderdom van 56 jaar, na eene gelukkige echtvereniging van ruim 30 jaar.

Bozum, 28 Januarij 1879,

A.M.JONGSMA

Wed. H.W.WYNIA

Algemeene kennisgeving.

Door dezen betuigen wij onzen hartelijken dank voor de vele bewijzen van deelneming ondervonden gedurende de ziekte en het overlijden van de heer K. L. WYNIA te Wanswerd overleden.

Bozum, Februari 1879

K.K.Kleiterp

W.L.Wynia

D.D.Tamminga

M.L.Wynia

J.P.Hiemstra

T.L.Wynia

W.T.Dijkstra

Janna Blom

Ondertrouwd: THEUNIS L. WYNIA van Cubaard en JAPKE S. FYNIA van Lollum DOUWE Y. MIEDEMA van Waaxens en AKKE L. WYNIA van Cubaard.

Eerste afkondiging 27 April 1879.

Voorspoedig bevallen van een Meisje SYTSKE WIERSMA, echtgenoot van AGE WYNIA. Wormels, 8 April 1880
Kennisgeving aan Vrienden en Begunstigers.

16 Januari 1881

herdachten onze geliefde Ouders

L.M.WYNIA en E. DE ROOS

hunne 25 jarige echtvereniging.

Cubaard. Hunne dankbare kinderen.

Getrouwd:

JELLE D. EERDMANS

van Bolsward en

GRIETJE L. WYNIA

van Cubaard

Bolsward, 16 Januari 1881

Kennisgeving aan Familie en Bekenden.

Heden overleed mijn innig geliefde Dochter TRIJNTJE in de ouderdom van 23 jaren. Diop betreurd door mij en haar eenige zuster en schoonbroeder

Bozum, 28 Augustus 1881

Wed. H.W.WYNIA-JONGSMA

Algemeene kennisgeving.

Bevallen van een MEISJE. SYTSKE S. WIERSMA, Echtgenoot van AGE T. WYNIA.

Wormels, 18 October 1882.

Algemeene kennisgeving.

Donderdag 3 Mei hopen onze geliefde ouders

MURK H. ABMA en

BAUKJEN J. WYNIA

hunne 40 jarige echtvereniging te gedenken

Spannum, 27 April 1883

Hunne dankbare kinderen.

Getrouwd:

JAN W. WYNIA van Lollum en

JOUKJEN M. DE BOER van Arum

23 Mei 1883.

Heden overleed ons geliefd jongste kind

AKKE

in den leeftijd van 8 maanden.

Wormels, 19 Juni 1883.

A.T.WYNIA

S.S.WIERSMA

